

ШЫҢ

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ
БОЛГАШ НЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ БОЛГАШ НЫЗЫЛ ХООРАЯ
СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1961 чыла
Улестелеттигез

1961 ч.
ОКТАБЬРЬ
20
ПАТНИЦА

№ 249 (5039).

Өртөө 3 коп.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXII съездиниң дугайында ИНФОРМАСТЫҢ ДЫҢНАДЫҒ

Октябрьның 18-те Москвага, Кремльде съездилер Ордунга, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының элчегидеги XXII съезди бодунуң амылын үргүлдүлүш.

Хүн чурумунуң ийи айтырылганы: Төп Комитеттиң өткөдүн болгаш СЭКП Программаның телевилелин хары угад чугаалаң көрү-биле, СЭКП Программаның телевилелин дугайында илеткеди дыңнаар деп шийтириңи съезд күлөп алган.

СЭКП Программаның телевилелин дугайында илеткеди, съездиниң телевилелин болгаш аалчыларының димиттиг адыш чаксаашкынары-биле улканы, СЭКП ТН-ның Бирги секретары эш Н. С. Хрущев кылган.

Эртенги болгаш көнжээки хуралдарың дугузуңа үргүлчүлөп калган эш Н. С. Хрущевтиң илеткели улуг кичээңгей-биле дыңнаан болгаш

димиттиг адыш чаксаашкынары чыгыс угад эвес үзө кирип турган. Бистин партиязыстың улуг планы, коммунист икитиледи тургузарының планы элга олуртандарың кичээңгейи бүрүнү-биле хаара тутушкан. Миллион-миллион кижилерниң өмүзүңдөн СЭКП-ниң чээ Программаның бадылар болгаш оңу күөсөдиринге эң-не идеякелги кириңир, партиязы, бүгү совет улустуң чагай эңис сорулгазын амыдыралга боттандарың төөгүлү сорулга эңа онаашкан дээрин телевилериники кижи бүрүзү ханы өөрүшкүнүң мөдөрели биле билип олурган.

Илеткел доостурга съездиниң телевилери болгаш аалчылары шуптузу туруп келгеш, үргүлчүлөдиг адыш чаксап, йөрүздөр салып турган. «Ура», «Лениниң Төп Комитет дегерезин!», «Ленинизм дегерезин!» «Коммунизмди тилелгезинче, бурунгаар!» деп кыйгылар чыгыланып турган.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ XXII СЪЕЗДИЗИ

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXII съездинге СЭКП ТӨП КОМИТЕДИНИҢ ОТЧЕДУ

ТК-ның Бирги секретары эш Н. С. ХРУЩЕВТҮҢ илеткели

(Уланчызы. Эгези № 247, 248 солуннарда).

Эштер! Бөгдө амыл-агыл талазы-биле бистин сорулгазы-арынысты коммунистиг тургузушкунуң үндөзүн өргө-ажыктары айтып-ыр. Бөгдө амыл-агылны көктүдүрү-чонун чагай байдалы сосаал чөп көдүрүлгенин чутуа чүдүлгенин бэрээң болурун бистер шупту барымаалап турар бис.

Партия бөгдө амыл-агылны 20 чыла көктүдүлгени перспективаның телевиле турар. Тара, эт, сүт болгаш көдө амыл-агылны өскө-даа продуктуларын бүдүрү-рин дына көөдүлгү сорулганы партия салып турар. Бо сорулганы чедиң амыр көдө амыл-агылны бүгү амыр-арына күш-ажылың бүдүрүчүдүн бедилерин, күш-ажылың мадырлыг чоруктуң, бүдүрүлгени органдарыңың

Б. Улустуң чагай чорунуң өздүдөң. Эртемниң, өөредилгениң, литератураның болгаш уран чүлдүн чечектелишиңни.

Эштер! Бистин партиязы бодунуң амыл-чорудуңың адыш улканың улустуң чагай чорун бедилериде, совет икитилерин материалды болгаш сатыш-сетим талазы-биле негеделерин көктүдүрү, бүрүн хандыларыңа деп көрүп турар. Бистин чуртувуста социализмди тургузу бодунуң бүгү аргалары эң-не долгуз-биле амыл-агыл тур уезинге ам кирген. Экономиктиг көктүдүлгени темпелериде социализмни артың күштүгү чүгө материалды бүдүрүлгениң амырды эвес, харын база кергелелиң талазын улам-на улуу-биле көөдүлгү болуп кирер турар.

Социализмниң байдаларыңа национал ортуга бедик болган турум-на, улустуң чагай чору улам-на бедик болур. Совет Эвилелинде национал ортулганың дөртүнүң улу амылчы чоннарың хауа кергелелерин хандыларыңа барып турар. 1955 чыл-биле деңгээлге, СССР-ниң национал ортугазы 1960 чылда бүгүн чартыктан хей катан эскен, ыңгызарга сөөлүгү он чылдарга национал ортуга чонун икити бүрүзүгө онааштыр 2,2 катан көвүдөң. Чонун кижи бүрүзүгө онааштыр Совет Эвилелинде национал ортуга эң-не сайыраңгай капиталистиг чурттардазыңдан хей катан дүргениң биле көвүдүп турар.

Национал ортулганың өскөдүлгөң амылчыларның болгаш албан-хаакчыларың боттуг ортулгалары амылдан турар бар кичине онааштыр санап көөргө, эртен беш чылдарга 27 хуу, колхозчуларның ортулгалары 33 хуу өскөн болуп турар. Чеди чылды дугузуңа амылчыларны, албан-хаакчыларны болгаш колхозчуларны боттуг ортулгалары 40 хуу чеди көвүдөң.

Бистин мурувустуа турар сорулга болса, амылчылар денелиниң талазы-биле эң-не мураакчы капиталистиг чурттары амыр болур. Ыңгызарга мылгы сорулганы салып тура, бистин чуртувустуң капиталистиг чурттары шыңаыла четкеш, эрсе чогуру чүдүлгенин дугайың мычар турар бис. Капитализм эң-не сайыраңгай чурттарыңа деңгээлге, Совет Эвилели марксизм артажак артың чүдүлгени хей-хей көрүлгүлгени талазы-биле чеди апкан болгай. Казас өөредилге, халас медицина хандырылганы, амыл чөп чоруктуң чогу болгаш социализмди берип турары өскө-даа хей-хей чагай чоруктары совет икитилерге, черде мылгы болур жууруду болуп, шагда-ла билиңдер чүдүлгү артарган. А өз дөргө бистин улувуусу чоргооланыр эргегин, эң улуг чаалап алышыңнар-дыр, эштер. Бо талазы-биле капиталистиг чурттарың шагда-ла эртин каалкан бис. Шап мылгы чаалап алышыңнарың чеди амыр дөң, капиталистиг чурттары амылчың агты хей күзөңишкениңерин үндүрүп, шуптугү деңгээлге чорудар апар-дыр.

Совет Эвилелинде улустуң кергелели өскөдүң чокча өзүп турар. 1955 чыл-биле деңгээлге, күрүңе болгаш кооперация сатының түрүктөп сөдөр баран сарылазыңың кемчөөлү 1960 чылда бир чартык катанган амыл өскөң; чеди чылды баштайгы үш чылдарыңа бараан сарылазыңың өздүдөңгөң темпелер контроль чуртагаларга дөргөдүлгениң бедик болган. Совет икитилер этта, сүттү болгаш сүттен кылган продуктуларын улам-на хей-биле кергелеп турар аларган, эңил-тепти, медельди болгаш культура-чуртталга барааназарың салдары өзүп турар. Икити болза-да, ол бараанарга чонун негеделиң ам-да четкеш-биле хандырылганың турар. Маганизмниң дегилеридең чамкың бараанарың чогу-бистин амылчыны шыңаың-биле шүтүчүлөп турары ол. Чонун өзүп турар кергелелерин хандылар дөң, партия болгаш чааз улустуң кергелел бараанарыңың бүдүрүлгениң көвүдүлгү деп шийтириңи күдөп алган.

Бүгү-ле бараанарың шыңарың дына өскөдүлгү сорулганы чеди-биле тургузар үе келген. Маганизмге казбас шийтеңгениң бараанарың болганчов-ла чөк тургузар, ол киреде салдарың «чүдүрүк эвес бараан-биле» долур тырып кван чытыңалар болгай. Ол чүү барымың ол? Ол дөргө сатып амылчы кичиниң чагайды бары, күдү шыңарың продукциды-дыр. Чазас, икити амылчы негедө четке хандырылганы турар, а сатып четкениң бодун чартык милдери амыл рубльдиң икитери оваланы берген чыдар боор-тур. Азы темпик шыңарың ап көрүңер. Совет пост-таазы өскөдүлгөң талазы-биле көчүгү эки деп бүгү икитилер чугаалазың турар, ыңгызарга дөргөдүлгениң болгаш тонназың аян-хөвирин, оларны кылкың кванның чөмөлөп турар болгай. Бисте эки материалдарың багай амылчыларын үндүрүп турары ховар эвес, а өңд сооңа четкеш чүдүлгени болгаш бракт чыдалары дөң ашы-хөргөңи чарылап.

— Ауду, мылгы артажак чүвөлөң чүү дарап олурарың ол?

— А жед, авай, ам-да сөтөр апар мөң-леп, эрги үлгөрд чугада деп кылкып турар чүдүлөр бар.

Бистин чамкы амыл-агыларымың мылгы Аудуның методу-биле казаны чеди амылчылар чүвөлөң бө?

Чиде үлгүлүрүн бүдүрүлгелериниң амылчы икитилери, улуса кергелет бүгү-ле бараанар чүгө эки шыңарың эвес, харын база чараш, көчүгү эки бараанар болган турарың чеди амыр өргөжөк чутула.

Улустуң амылчыларны өскөдүлгөң дөң деңгээлдеңиң, партия чонун чагай чорунуң өздүлгени толарлыг турар айтырылгара хей кичээңгейиң салып турар. Амылчылар биле албан-хаакчыларын амыл төлөвүн чуртуктулары дооступ, оң-он биче деңгээлге бедилеп турар. Беш чылды дугузуңа амыл төлөвүн бедилеринге дөрт милдери кире рубльди чарылап. Оң-биле кады амылчыларны чамкы категорияларын күш-ажылың төлөвүнүң дөңгөңгөң чүдүлгени чагыткан.

Күш-ажылың төлөвүнүң чад негеделеринче амыл үеде дөргөн милдериң амылчылар болгаш албан-хаакчылар шийтеңгениң. Күш-ажылың төлөвүнүң чад негеделери чокку чылдарга бүгү улус амыл-агылыңа киртирген турар. Интелигенцияңың башкылар болгаш эжилер ышкыш

бедик денелиң, колхозтары болгаш совхозтары амыл үеңиң техниказы-биле хандылары, ол техниканы эң дөргө амылчылар неген турар. Улуг планың чедиңиңиңиң күү-сөдиринге үндөңнөр чеди чыламы боттандыры дөң деңгээлге бөдүн салыңар деп чүвөңи амылчылар болгаш колхозчулар, коммунистер болгаш партия көжүгүңү эвөстөр, бүгү совет икитилер болган турар чутула. Чеди чыл планың күүсөтөш, бистер быжыг фундаментиңиң тургузар бис, авай даянышпаан, көдө амыл-агылың көктүдүлгениң чад бедилер амылчы болур.

Бөгдө амыл-агыл бүдүрүлгени улам мыаң көдүлгөң—бүгү партияны, бүгү улустуң хөдө, ол болза совет туртувун бүгү күчүң-биле бистер холга азыр жууругү коммунизмин чеди амыр сорулганы ол.

хей саныг отраттарыңың амыл төлөвүн бедилери көрдүңөң. Чеди чылды артың чылдарыңа амыл төлөвүн икити эң бичи көмөчөл 30—60 рубльге чеди бөдөн турар. Ортумак чердеңиң амыл төлөвүн амылчыларның болгаш албан-хаакчыларны амыл төлөвүн болгаш шыңаың база улагылар.

Үндүрүлгениң сосазары талазы-биле чорудуп турар темпелерин түндөлдөң амылчы чоннар амыл төлөвүнүң чад, дына көсүп негеделиң ап турар. Үндүрүлгениң сосазары өгөлөң 1960 чылды октябрь 1-ден бээр ол негеделиң бир чылга онааштыр санап көөргө, 360 миллион рубль болган. Үндүрүлгениң сосазарыңың 60 чылды октябрь 1-де өгөлөң ийгиң үе-чазаны боттандырыңдан амылчы чоннар бир чылда авай неже 400 миллион рубль амырлар. 1965 чылдың төңгөүлөң билсе чондар тырттар калды-даа үндүрүлгү турар. Үндүрүлгениң сосазары турары совет улустуң социал талазы-биле улуг чаалап алышыңны.

1960 чылда бүгү амылчылар болгаш албан-хаакчылар чеди шаяты болгаш ады шаяты амыл хунуче шийчөөң. Мычар көрөдө, амыл негеделиң ады чартык шап кымырлыг; ыңгызарга амыл хунучуң болгаш амыл негеделиңиң кымырлыды амыл төлөвүнүң көвөр артырып, харын-даа бедилеп турар чоруткан. Чеди шаяты амыл хунучу амылчыларны болгаш албан-хаакчыларны амыл негеделиң чокку чылдарга дөргөн шаяты бодуларын болуп турар.

Амыл төлөвүн бедилери, амыл хунучу болгаш амыл негеделиңиң күш-ажылың бүдүрүчүлүгүн өздүлгөң-биле дөң чоруп турар жууругү. Күш-ажылың бүдүрүчүлүгү бедик болган турум-на, чонун чагай чорун бедилеридең икитилер улам-на улуг аргаларың болур. Икити бүрү—икитилерин, икитилер — кижи бүрүзүң—бистин үрү болбас принципвиңиң ыңдыр.

Пенсия хандырылганы өскөдүлгөң талазы-биле сөөлү үеңиң дугузуңуң улуг кемчелерин ап чоруткан. Назылап кыраанарга бээр пенсияларын ортумак кемчөөлери ийлен амыл катан өскөн, назылап болганда болгаш азыраар кичиниң чидегенде бээр пенсиялар улаганы. Пенсиялар талеп боорига хурданың икитилер чарылаалары 1955 чылда үш милдери рубль турганда 1961 чылда 7,6 милдери рубль чеди көвүдөң. 1963 чылда пенсияларны эң биче кемчөөлери база катан көдүлгү. Колхозтарың экономиказы өскөн тулум, колхозчуларны пенсия-биле хандылары улам-на казбас кемчөөлүң апар.

Совет Эвилелинде чуртталга туушкуну шыңап-ла өсүп көрбөң кабарышыңыңың аларган. Тууду арны бистин сажылауу аларган деп чагаар-ла чугаалазсазы көрөдү. Бүрүңүң чуртталга туушкунуңуң 1956—1960 чылдарга телевилелерин программаның чедиңиңиңиң күү-сөдиринге. Сөөлү беш чылдарың дугузуңа туутуңган бажыңар оң муруңда он беш чылдарың дугузуңа туутуңганың хей болуп турар. Бод көрүңөр даң, эштер, чад чуртталга кварталарың 30 миллион кире кичи, бүгү чоңуң барың-ла дөртүн бар көзө алган-дыр. Чуртталга туушкунуңуң кемчөөлөң билсе темпелериниң талазы-биле Совет Эвилели делегейге бирги черни эзлеп турар. Чонун муң кижи бүрүзүгө онааштыр санаарга, сөөлү чылдарга бистин чуртувусуна кватираларың АНШ-на болгаш Францияга бодарга ийи катан хөйну, Англияга болгаш Италияга бодарга ийден амыл катан хөйну тулуп турар.

Ыңгызарга бисте чуртталга чери челишсе болуп, чуртталга айтырымы ыкы чидиг айтырыг болуп артылганы турар. СССР-де хоорай чуртталганыңың өздүлгөң беш улур санап кылган саз-негеделериң сөөлү чылдары дына мурап турар. Чеди чылдың төңгөүлөң чеди хоорайларга чуртталганың саны муруңда болуп турганда барык 15 миллион кичи хей кылдыр өскөн. Мылгы болганда ам-да хей чуртталга черлери негеттиңиң турар-дыр. Чуртталга туушкунуңуң дүргөдүлгениң кемчелерин Төп Комитет болгаш Совет чазал ап турар. Чеди чылды артың дөң чылдарыңда 400 миллион дөргөлчөң метр кире азы дөртүк болган бешки беш чылдар планарыңа ватай алганыңды 1,6 катан хей чуртталга черлери тулар жууругү. Бөгдө черлерге дөрт миллион амыл бажыңнарың туткан турар.

Суурларга чуртталга туушкунуңуң айтырылганы озаа кичээңгейиң хаара тулуп турар. Сөөлү чылдарга суурларга эң-не таарыкчылыг чуртталга бажыңнары, эки школаларың, клубтарың, өмкөңгө черлериң, маганизмниң тулуп турар. Ыңгызарга көдө туушкунуңуң өптөле амыл-агылың көктүдүлгениң болгаш амылчылар-чуртталганы өскөдүлгениң перспективаның барымаалайың чорудуп турар. Туушкунуңа хей ашы-хөргөңлериң салып турар болза-да, суурларың чымыр эвес, чуртталганың чогуру таарыкчылыг байдалары чөк кылдып тулуп турар. Көдө райондарың, мылгың күр черин совхозтарыңда чад туутуңуң турар чуртталганың пунктуларың хоорай хөвириниң суурлары кылдып турар турар.

Бистин тулуп турарымы хей. Ыңгызарга бисте керектиң өскө талазымың дугайың шыңаың-биле бодол көөр болурусса эки—чамкыкта даяныш чеди кылдымаан хей чүдүлгелер бажыңнарың дужал турар чорутар бар, а ол чорук амылчы чоннарың кичээңгейиң турар. Кичээңгейиң-да шыңаың карын! Чуртталга туушкунуңа чүвөң үрей кылкып турар кичилериң буруу шап көөр, чуртталга черлерди хуварыңа, чамкың муруңда артажак бергелеп турар кичилериң кварталар-биле хандыларыңа хей-икитиң киркилгөң-биле өң шыңаың көрүк-чүрүңү тургузар керек.

Совет Эвилелинде амылчы чоннарың калдыкыңың камгалаар дугайыңда саның салышыңыңың күрүңе болганы алган. Ол чагай сорулганы күрүңе калчаар күөсөңиң турары дөргөңиң дугайың СССР-де чонун өлүр чоруу де-

легейде өң-не аду болуп, а назының үзүң болуру улам-на улгадып турарыңың фактың тодаргай-биле чугаалап турар. Чонун медицина хандырылганы улам ийи өскөдүлгөң, күш-культураны болгаш спортту көктүдүрү, өмкөңгө черлерди, санаторийлериң, поликлиникаларың болгаш медицинамы өскө-даа албан черлериң мылгың көдө черлерге болгаш чурттуң чөң таламы районларыңа хөй-биле тулуп туртугар керек.

Чуртталга хандырылганың айтырылганы—ол дөргө аар-саар чүдү эвес, ийги чердеңиң чүдүлгөң эвес-тир. Икитилерин көөнү-даа, оларны күш-ажылың бүдүрүчүлүгү-даа икитиңиң чуртталганы калчаар тургусаныңа, хандырылганың культуразыңың калдыкыңыңа улуу-биле хамааржыр. Чуртталганы өскөдүлгөң сорулганы шийтиргөңлериң орту—бедик бүдүрүчүлүгү, амыл үеңиң техниказы-биле кергелелер маганизмни, столоваларың, чуртталга хандырылганың комбинаттарың, фабрика-кушчаларың тургузарыңа болур.

Бистин партиязыстың политиказы: бүгү-ле чүвөңиң икитиге, кичиниң чагай чорунга! деп коммунизмин улуг идеямы-биле сийнекөөң.

Амылчы чоннарың материалды чагай чорун улам мыаң көдүлгөң сорулганың чүгө амыл төлөвүн шүт бедилерин болгаш бараанарга эртенериң чидегениңиң артың-биле шийтирлөөр жууругү бис бө? Амыл төлөвүн болза икитилер бүдүрүлгениң амылчыларын күш-ажылың салышыңыңа хамаарыштыр, амылчыларның материалды хандырылганың кол хөвир болуп ам-ла үр үеде артар дөргөн чугаакоң. Ыңгызарга оң-биле чергелешти совет ажи материалды болгаш культуругү чагай-жылдарың икитиңиң фондуларын дачкыштыр улам-на хөй-биле ап турар аларган.

Бистин бө дүңгөрүлгөң бестин амылчы чоннарың кергелелериниң улуг үлү-хуузуң икитиңиң фондуларыңың күөсөң-биле дугаап турар. Бир эвес 1940 чылды икитиңиң фондуларыңың күөсөң-биле чоңуң ап турганы телегелер болгаш чидегелер 4,2 милдери рубль болуп турган болза, 1960 чылда олар 24,5 милдери рубль болган. Чеди чыл планыңа киртирген эдилерди катан аларга, икитиңиң кергелел фондулары 1965 чылда 40 милдери рубль чеди өскөн. Ол фондуларың күөсөң-биле амыл үеде чөвөр миллион амыл пенсияларыңа азырап-тежөөп турар; дөң, ортумак болгаш профессионал-техникниң өөредилге черлериң дөрт миллион кире өөредилгени күрүңе шийтеңгениң-биле болгаш икити чуртталга черлери-биле хандырылганы турар; школа-интернаттарың 600 муң амыл өөредилгениң колдуула күрүңе күөсөң-биле азырап-тежөөп турар. Чеди миллион амыл амылчылар, колхозчулар, албан-хаакчылар болгаш оларны ажи-төү социал камгаладың болгаш колхозтарың кергелелериң күөсөң-биле чы бүрүлгө санаторийлерге, дашталыга бажыңнарыңа, пионер лагерлеринге дашталың база өскөдүлгөң турарлар. Чеди миллион кире илер дүргөңө дууламыңың ап турарлар. Икитиңиң фондулары деп чүвө бө-тур.

Эштер! Совет икитилерин делегейде өң-не болбазыраңгай икитилер болу бергениңе, а совет эртем билгилерин чутула амырларыңа мурунку огуруга туруштарың өскөдүлгөң бистер чөргөдүлгөң эргегин бис.

Черни баштайгы кылкымыл совет эртерин бистин планетавысты эргий ужулганда, Американың Баттышкан Штаттарыңа шовла керөөн тургусаның икити-кылар талазы-биле тускай комиссияны тургусан турган. АКШ-на болгаш СССР-де байдалы дөңгөң көргөң, ол комиссия өөредилгениң совет системазы артың-тыр деп туңгөдөй кылган. Ыңгызарга өөредилгениң шовла эртемниң үндөңнөңүң оң-даа артык бажың билгилериң бергени, амылчыларга оң-даа артык чоң тургун дөң бистин партиязымы талың-ла ол дүштө шовла өөредилгениң чаргы тургузуң өгөлөң болгай.

Шовла өөредилгениң эде тургусаныңың дүргөдүлгөң партиязың кемчелериниң эй-шанды болганы болгаш үндөңнөңиң башталган. Икитиңиң-биле шовламың амылчы болгаш бүдүрүлгөң-биле харылазымы бажымаан, өөредилгениң күш-ажылың кичээңгейиң өскөдүлгөң. Ортумак шовламың кичээңгейиңери улу амыл-агылыңа чедиңиңиң амылдан турарлар. Чы келген турум-ла амылчы болгаш көдө амылчыларны шовлаарыңың саны өзүп турар, чорук-муң амыл кичилер бүдүрүлгөң амылчымын, өөредилгениң турарлар.

Улуг амылчы кылдыңгын. Ыңгызарга шовлаарың эде тургузарыңың керөөн бирокоратың бөү-биле өөрүп турарыңың фактылары ам-да бар. Чырымыңың амылчыларны чамкытарың политтехниказыңың талазы-биле сорулгаларың ам-даа билбей турарлар.

Өөредилге чериниң чад хөвирин—школа-интернаттар, өөредилгелер күнөөр шовлаар болгаш бөдүлгөң бистин чуртувуста тургустуңулаң болгаш улустуң дөңгөңгөңиң алган. Шовла-интернаттар, өөредилгелер күнөөр шовлаарды бөдүлгөң бистер буну чартык миллион амыл өөредилгелер бар. 1965 чылда чүгө школа-интернаттарга бестин ийи чартык миллион урулар өөренер.

Совет Эвилелинде бүгү-икитиңиң илазыла өөренер сөс чөдө өөредилгени чорудуп турар, долу ортумак эртемге чеди амырны күзөөр ажишере таарыкчылыг байдалар тургустуңа. Улус-өөредилгениңиң моон сонгаары сорулгалары болза бүгү-икитиңиң ортумак өөредилгениңиң шийчирги болур.

Коммунистиг икитилерин кичиниң кичилер чад беш негеделерин шовламың муруңга туртуруп турар. Амыл үеңиң эртемниң болгаш бүдүрүлгениң дүргөн көктүдүлгөңиңиң шовла чымын болбайт көктүр жууругү. Башкы калдарың бестелериң калбартыр, оларны бүгү-ле школаларга бүрүн четпирга-биле тургузар, башкымың бүгү улустуң кичээңгейинге болгаш күнүдүлгөңгө тургузар эртем. Бүдүрүлгөң болгаш колхозтар шовламың эде тургузарыңа, а өөредилгениңиң эки билгилери болгаш амылчы тускай мергелелер чеди амырны дугааар үлгө-өлгөдүлгөң. Хей-хей школаларың тулар, шовлаарга хей өлгөчө-биле кичээңгей чорукту буруу-биле чөк болулар керек. Бир эвес 1965 чылда школаларга дөргөн үш миллион кире өөредилгелер өөренериң ап көөр болза,—бө көчүгү улуг сорулга-дыр.

Шовламың эде тургузушкунуңуң-биле боза бө-бодунуң сыйрың харылазымы-биле дөңд, тускай ортумак болгаш профессионалды өөредилге улам көктүп турар. Мында база өөредилгени амылчылар, бүдүрүлгөң-биле хандырылганың сорулганы салынып турары билиңгир болгай. Дөң өөредилгелер черлериң күндүсү салбырларыңа бө чымын күзөп ал-

дыңган студентлериң чартык хей бестин практик амыл шаяты болуп турар. Өөредилгениң көвөңгө болгаш эртем системаларың дачкыштыр сөөлү беш чылдарга чартык миллион чыгым дөңд эртемниң тускай мергелелер калдарың бестелөөң.

Совет Эвилелинде икитилерин Американың Баттышкан Штаттарыңазыңа үш катан хөйну бестелеп турар, а бистин чуртувуста бүгү угаан амылчылары чөвөр миллион амыл турар. Бо чуртагаларың бүдүлгө дичээңгейиңа, олар социализмин удураңкычыларын, бистин икитилериде хөдүлгөң калган болгаш чымы культуразың кылдыр чүрүп көктүрүп турган кичилери дүргөдүлгөң. Олар ам үеңиң чүдүлгени хандырылганыңа үлгөүлөң, а улаа-да-ра сарымы чөк хооңу бодарга-биле артамың турарлар. Улустуң баштарың төөредир дөң олар. Совет Эвилелинде эртем билгилер икитилер күнөөң турум-на, оң-биле кады совет икитилерин коммунизмин ойталаар корданы база улагып турар деп чүвөң-базымы мыңың хол-мөгөң икити үдүргөңөр.

Капитализмниң идеологиясыңа чүү деп харылап болуру

Эш Н. С. ХРУЩЕВТҮН илеткелиниң төнчүзү

дөр аянып кылдыр болап турары комунальчыл-дыр. Комунизм дугайында мындай болса саясий-саткын хоозурапай кижилерге, ырысчыларга болгаш мангыстарга шынар болур.

Комунизм биле күш-ажыл — чарылбас. «Ажыл кылбас кижини — чөм чивес» деп улут принцип — комунизм үезинде-даа турар апаар, херек кырында бүтүдөгү шыктыг принцип болу бээр. Кижини болдуна күш-ажылы-биле, болдуна ажыл-херектери-биле, тургускан, бүдүргөн чүдүлери-биле каас-чараш болгаш алдарыг. Кижилерини аргалы болгаш салымны, кижиниң генийини күш-ажылга илереп келир, кижини төрөлгөнүн өзүм чогу — күш-ажылда.

Кижини күш-ажылчы ажыл-чорудулгага бөлөткөзүр, ижилерини күш-ажылчы дамыгышыкыны, күш-ажылын бирги амьдыралчы хереклеп кылдыр ыныкшыл, хундулээринге ижилдерини комунисттик ижизидилге таласы-биле бүгү-ле ажылдык алыс утказы, чүдү-чүрө болуп турар.

Чаз кижини кижизидери — нарын болгаш үр үенин айтыры. Кижилерин капиталдан ораныпдан комунизм оранычче шилчидери ала-чагаар болдуныс. Капиталисттик артышыкынарга дуй алыскан кижини комунизмге ап болбас. Эргини артышыкынының үрге-чүтөшкөндөн ол кижини хостап алып дугайында хамыктын мурунда саясий салыр херек. Кижилерини медресинде капиталыны артышыкынарга-биле миллион-миллион кижилерини чүс-чүс чылдарга чаңчыларын болгаш ажыл-чалуын өскерттирип бистид революциянык эгелээни демисел — үр болгаш алаа болдуун херек аес-тир. Эргини артышыкынары — дийик кижилерини угаан-болгаларын бзын турар каран бастыккан душ шыкшар коргунчтук күш. Оларны төртүтүндүргөн экономикалык байдалдар чиккен сөөлүдө безин дыкча үрге чедир-ле олар миллион-миллион кижилерини амьдыралыга болгаш медресинде артып калып турар.

Чалга болгаш мангысырак чорук, арагалар болгаш хулганнаар чорук, чижең болгаш ажырымчы чорук шыкшан капиталыныкынды артышыкынарыга улау, улут үргүзүрүшөөнү болгаш тус черини национализациянык эгелээни саясийлик кижилеринге, бирократизмге, херөжөнө-нерин хундуктеп көрбөс болгаш өскө-даа мындай азымыг чорукка улут комунисттик тургузушкунуң ам бо үе-чалуында улам шийтирилг демиселди чорудары эргежок чутула. Бистин амьдыралыкка ол болталгач кижилерини сынар чери чөм.

Комунисттик кижизидилге дөргө шамжыкче артышыкынары болгаш чүдүлгелерин медресинде хостаары болур, ол артышыкынаар чамды совет кижилер боттарынын чогадыкчы күжүн бүрүнү-биле илеридирине ам-даа доктар-моонда болуп турарлар. Чоюнүң бул көзөктөрүн болгаш болуу-терин хаара тутуван, мындагы улуттардын болгаш элдерини улуттарын ортузунга шамжыкчы үездериниң иштерөөрүн болдурбас өрөм-өтөстүг кижизидилгенди хандыр болдур кылан болгаш дараалашкак системазы херек.

Кижилерини медресинде капиталынык артышыкынары ашп эртери, чаз кижини кижизидери болса, социализм дегелей-биле капиталынык дегелейнин аразында идеологият калдыг-дошкун демиселдин байдалында болуп турар деп чүвени ол шыкшар утуп болбас. Совет кижилерини медресинде буржуаз аажы-чаңчыларын болгаш артышыкынары дегелер болгаш сөргөдир дөш, комунизмге бистин буржуаар-артышыкынарыска шамжыктар дөш империализмниң идеологият бүгү-ле чүвени кылып турарлар.

Чаз кижини кижизидери улут күженикшилерини, хандыр болдур кылан ажылды негеп турар. Чүгө дөргө бис дийик кижилер-биле ажылдап турар бис. Кижиле бүгү түве угаанымыг, бөт-боттары харылашкак. Мындажок ол дөргө машинада көзөктөрүн аразында туруп турар бөт-боттарыга харылашкак мындай харылаа аес-тир. Мында херек дыкча нарын.

Бир-ле катан Днепротың тудуп турган үеде М. Горький ужаларын кычарга чаз тешип турганын көргөн. Ажылчынаар чалынар аданга чаз тешип чүвени салыпкан, дүлөйимээр даш дманалган, суг атыкшын уген, ужаларын оран-шоран даштары чалыпай бөргө Днепр кижини болгаш дегем агып балдыкан. Мында Горький: бир аес кижини төрөлгөн иштелилде бүгү ужаларын, бүгү эрги артышыкынарын, бүдүлүгү, черик чоруктарын чангыс мында тешишкын-биле ап октаптар турган болса ол магаль-да болур ийик деп болдун. Мында-да иштелилде эде турганы оон нарын болгаш берге. Аас-кежинтик, өөрүшкүлдү чурталгадан кижини төрөлгөнүн иштелилди шыктыктып турар бүгү-ле чүдүлери дөр үндүрбей тургаш, саясий-саткындык хинчек човулаңы чокка арылап шыдаас сен.

Чаз кижини, улут илеаздынын болгаш бедик моральдык принциптерини кижини кижизидери партиянык кол-кол чедикшилерини бирөөсү. Совет кижилерини политикаг болгаш культураг өздүлгөн, комунизмниң херөгөн оларнын беринден аштын дайнаныртыныс коргунуп турар. Бо бүгү богу ашын чагаар чедип келбөөн, а партиянык хей чылдардагы кижизидилгичи ажылынык чүдөлгөн чедип алдынганы билдирген. Ажылчы чононарны хей-хей салгаларыны күзөп чораны кижилерини аразында харылааларын эң-не чагай принциптерин бис ам дийл улауруп база бот-таландыр шылаар бис. Ол принциптер комунисттик моральдык дүрүмдериниң тодаргай чүдүлдеринде айтыттыган.

Комунисттик ижизидилгениң айтырыглары партия организацианың бүрүнүчү бүгү хей-ниитиниң ичкөңгейиниң болгаш амьдыралчыларынның төвөгүн турарын комунисттик тургузушкунуң эрге-амьыктары негеп турар.

Идеологият ажылды чедир үнелөөсүнүн, ову организациа ажылдап хооруп турарынык бастыкларын долау-биле чок кылдырыны үези келген. Идеологият болгаш организациа ажылдарын калдыг-даа азым-биле улаураштырып салыр чорук болса, шын аес болгаш хоралыг. Бир аес идеология ажылдакчыны кижини болуңуң ажыл-чорудулганы үре-түнөөлдерин болдуңуң деп шынал-ла чүткүп турар болса, массаларынык политикаг организациактын маывады болгаш турар ужураг. Өске талавында, организациа ажылдык болуңуң кол-ла аргалары болса кижилерини бүрүдери болгаш кижизидери болур деп чүвени келбөөн утпас херек. Идеология ажылынык дөңөлүн бедилер — бистид бүгү-ле практикаг ажылынык чедикшилериниң болурунун ынаыча тураа чогуур негелдем болур.

Эштер! Бистид партиянык күжү чүдөл дөш, болуңуң революцияг чазыкчы ажыл-чорудулганын эртеминг комунизмниң теориязы болгаш практиказын чангыс чүдү кылдыр каттыштырып шыдаанында. Совет улустун чедип алганы бүгү дегелейге төөгүлдүг тилгелгелери болса марксисч-лениниң теориязы шын ажылдарынын болгаш чогадыкчы өзү-биле хөгжүткөнгөн эң-не көскү бадтыкалы болур. Сөөлү чылдарда партиянык теоретиктиг ажыл-чорудулганың калабарыныкын болгаш ужу-дузама дыкча өскен.

Маркстың, Энгельстың, Лениниң улут өөредия бистид ажылдыкка кезеде удурулга болуп турган болгаш удурулга болуп артар-даа. Партия марксизм-ленинизмниң улам тилгел турар тугун моон сонгаар-да бедик көдүрүп, арны-биле калагалар, комунисттик теорияны «чазыгыныс» ол деп чылдаганга калтынгаш, ову хандырлар орадыкшыл, оортан революцияг принциптери ап октап турар ревизионистерини болгаш өскө-даа ренегаттарын болуңуң орудунда шийтирилди-биле ширин шапар.

Амьдырал улам-на чаз-чаз айтырыгларын тургузуп келир, мычтанга комунистер революцияг теорияны иштелилдиң социалисттик чазартыгызы-биле өзүбөс харылаалык кылдыр көрүп, доктамак хөгжүдөр хулаагелдин апаар деп эртеминг комунизмниң тургузуучулары баш бурунгаар көргөнөр. Бистид хунеринист — иштелил чарулааларын шыктыкын болгаш революцияг өзү-биле буза шаап, кижини төрөлгөнүн төөгүзүп үздөн өскерткелер болуп турар хунеринде, ол айтышыкы оза ужу-дузалык болгаш күштүгү-биле чангыламын турар. Эртеминг комунизмниң генезисиг үндөөлгелерини бистин аравыста чок агмы үеде, мычалаа-да амьдырал улам-на чаз-чаз айтырыгларын ийик удуруп кээп турар үеде, Маркстың болгаш Лениниң өөреникчилери база салгалчылары ол айтырыгларга харынын бээр ужураг.

Комунисттик иштелилдиң калбас тургузушкунуң үе-чаданымың онзаг чүдүл болса, шак мында теоретиктиг айтырыгларын бистин мурунууска улам-на хей-биле тургузуп кээп турары болур, ол айтырыгларга харылаанын чүгө номнаран аес, харын хамыктын мурунда комунисттик тургузушкунуң амьдыралчы политиказының бодуңда тывар ужураг. Бир аес марксизм-ленинизмди мындай чаз байдалдарда чогадыкчы өзү-биле ажылдап болгаш хөгжүдүп шыдаваан болзувуса, бир аес бис ону теоретиктиг чаз чүдүлдер болгаш түнөөлөр-биле байлашкытпаан болзувуса, төөгүңүң чаз дуржулагымыга дуушпап берген формулааларын болгаш чүдүлери улам тодарырын иштелилгөн болзувуса, бистин өөредийистик өзү-чурумуна өскерткеленис ол болур ийик.

Кандыг-даа формулаалар чурталга хемчөтөтүр аргажок байла. Теоретиктиг чүдүлөр иштелилдиң амьдыралында өскерткеленирге таарыштык тодаратынын көрдүнгөн, өскерттиген турар ужураг. Революцияг теорияны шак мычтар, өзүлүг марксисч-лениниң өзү-биле көөрүңүң кайгачыктыг үлгөр-чижең бистид партиямыс берге.

Комунизм тургузушкунуң дык хей улут-улут айтырыгларын болгаш дегелейин хосталгач шимчөшкөңүнүн чүгүл айтырыгларын чогадыкчы өзү-биле шийтирээр-биле партиянык амьдыралыга өтчөттүг үе дегелдөгөгөн. Оларын иштинде мындай эң чугула теоретиктиг түнөөлөр бар: агмы үениң байдалдарында пролетариаттык диктатуразыны дугайында; социализмниң комунизмге өзүп шилчирини хойбул өзүлүг чүдүлдериниң дугайында; комунизмниң материал-техниктиг базазын тургузарыны оруктарынык дугайында; комунисттик иштелилди харылааларын тургузуп хевирлөөлөрүнүн болгаш чаз кижини кижизидери-ниң дугайында; капиталызмден социализмге шилчип кирерини хевирлөөлөрүн агмы-агып болурунун дугайында; социалисттик чурттарын комунизмге улаа-дараалаштын хары угда кирериниң дугайында; бистин үеисте дегелей дайынны баш уду болдурбас аргалымын дугайында; агмы үе-чаданың характериниң дугайында болгаш өскө-даа.

Бистид чуртувуска комунизм тургузарынык философтуг, экономикаг болгаш политикаг үндөниң болуп турар партиянык чаз Программаның СЭКП-ниң теоретиктиг улут ажылы эң-не долау-биле өлөөрө. Программаны ажылдап кылан чорук чүгө ажыл-агый болгаш культура тургузушкунуң таласы-биле төөгүлдүг тилгелгелерин дугайын херечилеп турар аес, харын база партиянык бүгү талымы улут теоретиктиг ажылы көргүзүп турар. Революцияг теорияны хөгжүдери бүгү партиянык херээ апарган.

Комунизм тургузушкунуңа бистиниң практиктик чедикшилериниң өскө-биле кады теорияны хөгжүдери база чедикшилер болуп турар. Сөөлү чылдарда партиянык ап чорутканы улут социал-экономикаг кемчелерин чүгө мындай азымыг кылдыр көөрү эргежок чугула. Апаа хамаарык чүдүлери: улуттар болгаш туудуңу эргеп башкарыны эде тургусаны, машина-трактор станцияларыны эде организацианы болгаш колхоз тургузун улам ынай быжылааны, улус ажыл-агыйн планазарын сайбарангайытканы, школары амьдыралыг чокшундатыканы, улус өөрдөлгөнүн системаны хөгжүткөнү болгаш өскө-даа өскө. Партиянык боттарынын чоруктак кемчелери болса совет иштелилди хөгжүдери улут, өзүлүг революцияг базым болушса, өскө-биле кады — марксисч-лениниң теорияга эң чугула салымшык болуп турар. Ол дөргө комунисттик тургузушкунуң боттуг хойбуларын, негелдериң өзүлүг кылдыган чугула шийтирил болган. Боттарынын үезинде ажыктыг болон ойнаш, чаз байдалдарда амьдыралды негелдериң дүшпөстөөн болгаш бистид хөгжүдери шийтир бериң болур ажыл-агый болгаш культура улау-тулазынык чамдык арга-методтарын колдурган эргежок чугуламын партия барымдаал көргөн. Партия найм-бүгү чугула кемчелерин ботандырады ажыл-агыйн болгаш политикаг эгелчелгил сорулгаарын шийтирээриниң эргежок чугулазында, Совет Эвлялениң комунизмге шимчөшкөңиниң перспективазына-да барымдаал көрүп турар.

Чогадыкчы марксизм-ленинизм чүвөлериң боттуг объективтиг байдалга дүшпөстөй берген угаан-болалдык талпак турунтар чоругуна, формулаг барымдаалар дөр чорукка өтөш чок. Оларын хереклеттемиң амьдырал бадтыктып турар байдал-дүрүмөрдөн халыктыр дөр орадалымшык дегер, революцияг өөредиян алыс утказында болгаш чогадыкчы мезү-шынарыга чөрдүлөшкө чүгү-даа чүве чок. Чижээлөргө, бистид экономикаг, харын чүгө экономикаг аес, өскө-даа литературасына социализм үезинде чурттакчы чонолу талээр аргалы негелден бүдүрүлгөн кажан-да муруна турар ужураг, ол хамаан чок, капиталызмден социализмниң оза арык күжү мыда, бистид хөгжүдери шийтирил чедикшилериниң бирөөн ол дөр азымыг чүгү үр-ле үеде бижитканын турган болур. ССРЭ-ге «массаларын бегрелицияг (сөлдүп алып аргалымын) өздүлгөн бүдүрүлгөн өздүлгөнү үрүлчү-ле мурун «турар» дөрияниң дугайында И. В. Сталиниң адалгадыг телестери шүгүмчүлөкчү аес, догматиктиг өзү-биле хулаш көрүп турарында үндөлгөнүшкө, бүдүрүлгөн болгаш хереклетин дүшкөк харылазынык дугайында марксисч-лениниң өөредиге чөрдүшкө мында адалгадыг бадтыкка тыттып келген. Бирги чертерин эргежок чугула чүдүлдерин чедикшилер турарын, шыны-биле алыр, мында болур ужураг деп агартып, карточка системаның көрүм-чүрүчүн болгаш психологияны курлап алгаш турган чорук ол азымыг үеде-болалды эдерип турган кижилерин эдесиндирип кайгытпай-даа турган.

Социалисттик ажыл-агый — планиг ажыл-агый болгай. Чөшө хемчөлдүг база кандыг-кандыг продукцияны бүдүрүп үндүрерин планазарда, чононү негелдениң өзү талзы-биле өөренип көрүп болур болгаш көөр ужураг-даа бис. Социализм дөргө-ле, «иштелилдиң бүгү кижизидериң чазгай чоругу болгаш бүгү талларың хөгжүдериң хандырамы-биле иштелил-бүдүрүлгө чорудулганын план өзүлүг организациаары» ол болур деп, В. И. Ленин айтып чорав. Бүдүрүлгө хөгжүдериң улуска продуктуларынык эабекшилин тургузар арганы бээр темпирини хандырамыны эргежок чугулазы ол чангыс аес уда онзапай айттып келген. Бистер ол лениниң айтышыкынарын удурулга болдурар ужураг бис. Бистид партиянык улустуң материалдык болгаш саясий-саткы талазы-биле херекледери долу хандырамы дөш демисел шийтирил болур.

Марксизм-ленинизмни чогадыкчы өзү-биле хөгжүдери партиянык ажыл-чорудулганының үндөнилериниң үндөниң, комунисттик тургузушкунга бистид чедикшилериниң шийтирлөгү негелдени болуп турар. Бистид партиямыс теория биле практиканык чангыс аай болурунун лениниң принципин удурулга болдуруп алгаш, марксизм-ленинизмниң принциптерин камгаларын болгаш чогадыкчы өзү-биле хөгжүдери бистид чурттуг улустарын болгаш бүгү дегелейин ажылчы чононарнык мурунуңа бодуңуң эң чугула хулаагелден деп моон сонгаар-да санаар.

Эштер! Улут бодыкчалр болгаш революцияг Маркстың, Энгельстың, Лениниң өртемниң өзү-биле үндөлгөнүн ол өңс сорулгадан чедип алып комунисттик иштелилдиң улут сорулгаарын бистид сьездизин чугулаажык көрүп турар-дыр. XXII сьездиниң шийтирлери, партиянык чаз Программаны партиянык политикаг, организациа болгаш идеологият бүгү ажылы тодардыр.

Партия тургузушкунуң талзы-биле бистид кол сорулгаарымыс кандыгы?

1. Партия хамыктын мурунуңа совет улустун күженишкелериниң комунизмниң материал-техниктиг базазын тургузарыне, чаз иштелил харылааларын сайбарангайыкларыне чө болгаш комунисттик медресидиг болур чоруктуң өзүлүгү бүгү совет кижилерини кижизидериңче угандырар. Партия,

оон организациалары, бүгү комунистер комунисттик тургузушкунга шын удурутулганы хандыр, авангард болурун үлгөр-чижең көргүрө, комунисттик тургузушкунуң талзы-биле бүгү ажылды организациа, планиг чорудар, массаларын чогадыкчы инициативазын болгаш идепкейи хөгжүдөр ужураг.

2. Партиянык ичкөңгейи чедип чыл планиг күтүсдериңче, күш-ажылдык бүдүрүткүлүн чайгылыш чокка бедилериче болгаш ажылчы чононарнык чагай байдалы бедилериче угланган турар ужураг. Партия организациалары улус ажыл-агыйнын бүгү адыралыга техникаг депшиле дөш, чазыкчыларыны, социалисттик чарыштын мураакчыларынык дуржуламын калбас-биле венпередир дөш, комунисттик күш-ажыл дөш шимчөшкөңини бүгү хемчөг-биле хөгжүдери дөш демиселди баштаар ужураг.

3. Партиянык чаз Программаның болгаш Уставының негелдериңче дүшүрт партияг амьдыралды лениниң нормаларын болгаш удурутулганын коллективтиг болур чоругуңуң принциптерин чайгылыш чокка салгып, партиянык болгаш улустун мурунуңа партия организациаларын болгаш оон удурутулганың харысалганы бедилер, бүгү комунистерниң идепкейли болгаш бөт-тынымын чоругуңуң өздөниң, партиянык политиказын амьдал кылдырыга болгаш чорудурунга оларын киржалгези хандырар, шүгүмчүлөлдү болгаш бөт-шүгүмчүлөлдү калабартар. Партия болуңуң дүрөөлөни чангыс-эвиң болгаш быжык чоругу улам быжыглаар, марксизм-ленинизмни аргы болуру камгалар, марксисч-лениниң партияг болур чорукка дүшпөс фаракчы чорукту болгаш бөт-тынымын камгалар-да илередикшилеринге үдүр шийтирилг демиселди чорудар.

4. Партия ажылчы чоноар депутаттарыны Советтериниң, профсоюзларынык комсомолду болгаш массалык өскө-даа организациаларын ажыл-чорудулганын калабартарыга чок акжидерин, комунисттик тургузушкунга болгаш комунисттик кижизидилгеге оларын колон бедилеринге, массаларын чогадыкчы инициативазын хөгжүдериңе, ССРЭ-ниң бүгү улустарын наймралын быжылааларыга бүгү хемчөг-биле дуулар. Комунисттик тургузушкунуң хемчөлдериң өскөн болгаш сорулгаарыны нарын партияны, күрүениң болгаш хей-ниитиниң контролон күштөлериң, хулаш алдыган шийтирлериң күтүсдериң үрүлгү хынаарын шыныг негеп турар. Контроль сайбарангайыклар талзы-биле ажыл контроль болу улусту контроль кылдыр хулаган турар төлөдө хей-ниитиниң өзүлүгү үндөлгөнүшкө турар ужураг.

5. Комунизмниң тилгелериң дөш демиселге күчүлүг фактор болур идеологият ажылдык дөңөлүн бедилер. Партия моон сонгаар-да амьдыралды көрүп улауруп турар чаз теоретиктиг айтырыгларын амьдал кылар, марксизм-ленинизмге шыкы болур өзүлүг, буржуа идеологияны бүгү калдыг-даа илерешкениңге өтпөшкө чоруктуң өзүлүгү, комунизмниң дайыннык чимчеленишкениңге хамаарыштыр политикаг сөрөмчеледи бедилериниң өзүлүгү бүгү совет кижилерини кижизидер.

6. Партия ССРЭ-ге комунисттик тургузушкуну бүгү чурттарын ажылчы чононарнын мурунуңа бодуңуң интернационалыг хулаагелени күтүдери кылдыр көрүп турар. Партия дегелейин социалисттик системаны быжылаары, бүгү дегелейин комунисттик болгаш ажылчы шимчөшкөңиниң чангыс эви дөш моон-даа сонгаар мога-шык чокка демиселер. Бистид партиямыс бүгү комунисттик болгаш ажылчы партиялар-биле азы-дүмө харылааларын хөгжүдөр, марксизм-ленинизмни аргы болуру дөш, оппортунизмни, кол азымыг болуп турар агмы ревизионизмни азы-бүрү илерешкениңге улут, догматиче болгаш сектанчы чорукка үдүр шийтирилг демиселди олар-биле кады чорудар.

Эргекен, агмы болгаш келир үеде бистид бүгү тилгелериң үндөниң, комунизмниң тилгелериниң үндөниң — марксизм-ленинизмниң улут өөредияне шынык болурунда, улус чөм-биле харылаада!

Эштер! Комунисттик иштелилди тургузарынык улут чазгай планазарын бистид сьездизинге көрүп база чугулаажык турар-дыр. Ол болза тайбың тургузулганы, экономиказын болгаш культуранык шыкын өздөниңиң, улустун чагай байдалынык көдүрүшкунуңуң планилары-дыр. Күчүлүг социалисттик доктратыштырылганын бүгү чурттары улут көдүрүшкүндө турар турар. Улут болгаш тоду перспективалар бистин мурунууска ажиттынган.

Социализм, комунизмни тургузуп турар улустарга дайымы херек чок. Улут Лениниң бисе чагаан тайбың козалды догунаашкының принципин олар быжым-биле барымдаал, амьдыралга чорудуп турарлар. Комунисттик партияны болгаш совет улустун өмүндөниң XXII сьездиниң иштеринде бистид байырлаалды биле дегелдериңе болза: Совет Эвлялени тайбыңга ынакшылдыг лениниң даштыкы политиказын моон-даа сонгаар чайгылыш чокка ботандырар, бүгү күрүңгөлөр-биле, оларын социал тургузулуңа хамаарык чокка, кайы-кайыныга бугүрөжир чорукту болгаш ады амьдылажыганы чедип аларын чүткүрү. Дегелейин дүшүрүлүг чоругу чымчалыр дөш, дегелейин шыныг контролон-биле чөшөлөнишиңниң бүгү-ниити болгаш бүрү дүдүрөп дөш Совет Эвлялени моон сонгаар-даа демиселер.

Гитлеринг Германияга улут Совет Эвлялени-биле кады дайындаган чурттарың чазактарың болгаш улустарын дегелейин ийик дайымыны артышыкынарын уткаар, улустар аразында тайбыңын болгаш наймралды быжылааларынык шамтык чедирип, чаз дайынын айымын болдуруп турар бүгү чүдүлериң ап октаар деп бис кыйгырып келген болгаш база катан кыйгырып тур бис. Герман тайбың керөөнүң айтырыгын шийтирээр деп, Совет Эвлялениң санвалары өскө күрүңгөлөгө когаралды чедирбей турар. Ол санвалар улустар аразында тайбыңын быжылаар дугайында саясий салымшыкыны-биле сийкиген. Алымында баргаш угааылаадыг чорук тилгелеринге бугүрөжир күзеп турар бис!

Казан коргунчтук үргедикти күштүң чөпсө улут күрүңгөлөрүн хулаңа мөөңөттиген турар, агмы байдалдарда дайының өк-чөпсө-биле ойнаар чорук онза азымыг болгаш кады амьдылажыга, дегелейин шийтирээр өйү келген айтырыгларын тайбың арга-биле шийтирээринге бүгү чурттарың чазактарың кыйгырып турар бис. Чер кырында тайбыңны камгалар алып болгаш быжылаары дөш тургушту болгаш идепкейли демиселди бүгү чедирип аргалар-биле чорудары бүгү улустарын ыдыктыг хулаагелден болур.

Эштер! Партияны XXII сьездини Октябрынык социалисттик Улут революциязынык өөнүн бүдүрүчүлгө эртип турар. Бистин партиямыс бодуңуң сьездизинге чаз Программаны хулаап

ап турар ол факт социализмни болгаш комунизмни бүгү дегелейге төөгүлдүг тилгелериниң көрүлгү, Улут Октябрынык херөгөн тилгелериң, марксизм-ленинизмни чаз тилгелери болур.

44 чылдарын мурунда, 1917 чылдын революцияг хунеринде орукту шылар алып дугайында, дигелдип келген национал халаптан Россияны камгалар алып дугайында айтырыг бүгү чиди-биле тургузтуган турар. Ол хунерде мөшөшкелериниң улуттукчуларынык бирөөнүн медресин болса, чурттуң хуу-салымы дөш харысалганы бодуңа ап шыдагы деп мындай партия бисте чок тур. Чогуң-на харын чааарда, 1917 чылдын чангыс дөг хунеринде пролетар революциянык баштыкчымы Лениниң:

— Мындай партия бар! деп сорук кийракчи сестери бүгү дегелейге дайы болгаш чоргоарал-биле чайгыламын үнөп болгай.

Советтериниң бирги Бүгү-россий сьездиниге чүве чугулаап тура, Владимир Ильич большевиктерниң партияны эрге-чаргырамы алырыга, бистид Төрөө чуртувустуң салым-чөлу дөш харысалганы бодуңа хулаш алырыга белең деп Төп Комитеттин мурунуңа дегелдөө. Революцияны тилгелери болса, Россияны социализмге үндөлгөн чазыг тургузары дөш демиселдин дийим программаны Ленин калабартып чоруткан. Бистин эргип Ильичистиниң өтүр көрүп өгөлөө сөстөрүн боттанганы ам бүгү кижилер көрүп турар. Бистид партиямыс чурттуң салым-чөлу дөш, улустун келир үези дөш, канчаар-да аажок улут үрге-чүтөшкени бодуңа ап, бедик харысалганы хулаш алгаш. — Мычарага ол үрге-чүтөшкени комунистерниң азын-маадыр партиямыс утпа-да шыдан. Ажылчы агмын, бүгү ажылчы чоноу баштап алгаш, партия төрөөн чуртун чазартып, ону күчүлүг болгаш чечектелдип турар чурт кылар деп хулаагелени төөгүлдүг кыска хураанын иштинде алдарымы-биле күтөткөн.

Ону ам бүгү кижилер көрүп, билеп турар. Мычарага чуртуг удурутун бодуңа алырыга комунистер партиянык белеңиниң дугайын Владимир Ильич медрескен хунерде Россияны буржуа парлалганы комунистерни калчалымы-биле иштер-сүрер чорукту калабартып, оларын догматиче, көчүлүш-шооуп турар. «Новое время» деп монархисттик солуу ол хунерде мычарар бижип турган:

«Комунистер тилгээр деп хензиг кады бодай каапкан дикчи бис. Мычан бисти кынар башкаар деп? Повараар чүве ирги бе? азы өрт шериглер ирги бе? азы ажаакчылары, олакчылар ирги бе? азы уруулар ажаап турар калабар чүп турган чөрдөшкелериң ара калапкан. Бүрүн чөвүлөниң хулаарыңдык маннап каар чааваас ирги? Чөшө кынар чүвени ирги? Күрүе амьдыкчылары кынар болуру! Азы ажаакчы

